

Romatoid Artritli Hastaların İnternette Sağlık Bilgisi Arama Tercihleri**Preferences of Rheumatoid Arthritis Patients for Internet-Based Health Information**Nurdan ORUÇOĞLU¹, Zühre SARI²**ÖZET**

AMAÇ: İnternetin hızlı yayılımı ve gelişimi, günümüzde sağlıkla ilişkili bilginin kolay ve ucuz şekilde elde edilebilmesini sağlamıştır. Özellikle son yıllarda kronik hastalığa sahip birçok hasta tarafından temel başvuru kaynaklarından biri olarak kullanılmaktadır. Bu çalışmada kronik romatizmal bir hastalık olan romatoid artrit (RA) tanılı hastaların internet kullanım özelliklerini ve tercihlerini belirlemek amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM: Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Romatoloji polikliniğinde takipli 149 RA tanılı hastaya internet kullanım tercihlerini belirlemeye yönelik olarak hazırlanan kâğıt tabanlı, iki uçlu 16 sorudan oluşan anket uygulandı.

BULGULAR: Hastaların %24,2'si (n=36) interneti sık olarak kullanmaktaydı, %28,2'si (n=42) ara sıra, %26,2'si (n=39) lüzum halinde kullanmaktayken %21,4'i (n=32) hiç kullanmamaktaydı. RA tanılı hastaların internette sağlıkla ilgili bilgi arama nedenleri arasında ilk sırada hastalıkları hakkındaki bilgi düzeylerini arttırmak (n=77, %51,7) yer alırken, diğer nedenler sırası ile; alternatif tedavi uygulamaları hakkında bilgi edinmek (n=39, %26,2), kullanılan ilaçların etki ve yan etkilerini araştırmak (n=24, %16,1) ve hasta platformlarına katılmak/ forumları okumaktı (n=9, %6). Hastaların yaklaşık yarısı internette edindikleri bilgi nedeni ile kaygı duyduklarını belirtti (%49,7). Hastaların %62,4'ü hastalık tanısı sonrasında internette araştırma yapmıştı. İnternette araştırma yapan hastaların %44,3'ü edindikleri bilgileri faydalı bulmakta iken eriştikleri bilgilerin doğruluğuna güvenenlerin oranı ise %26,8'di. Hastaların %71,1'i internette doğru bilginin yanı sıra çok sayıda yanlış bilginin de bulunduğunu düşünmekteydi.

SONUÇ: RA tanılı hastaların büyük çoğunluğu internette hastalıklarına ilişkin sağlık bilgisi aramaktadır. Hastaların çoğunluğunun internette çok sayıda yanlış bilginin de bulunduğunu düşünmesi önemli bir farkındalıktır ve bu nedenle sağlık profesyonellerinin internette sağlık bilgisi araştıran hastalara güvenilir platformlar sağlaması önemlidir.

Anahtar Kelimeler: İnternet, romatoid artrit, sağlık bilgisi

ABSTRACT

AIM: Due to the rapid spread and evolution of the Internet, obtaining health-related information quickly and affordably has become feasible. Particularly in recent years, many patients with chronic conditions have relied on the Internet as one of their main sources of information. This study aimed to evaluate the characteristics of internet usage and preferences of patients with rheumatoid arthritis (RA).

MATERIAL AND METHOD: To determine the preferences of internet usage, a paper-based questionnaire consisting of two multiple-choice questions and 16 open-ended questions was administered to 149 rheumatoid arthritis patients.

RESULTS: Twenty-four-point two percent of the patients (n=36) utilize the internet frequently, while 28.2% utilize it occasionally (n=42), 26.2% (n=39) on an as-needed basis, and 21.4% (n=32) never. The primary reason for RA patients to search for health-related information on the internet was to increase their knowledge about their disease (n=77, 51.7%), followed by obtaining information about alternative treatments (n=39, 26.2%), investigating the effects and side effects of the drugs used (n=24, 16.1%), and participating in patient platforms/forums (n=9, 6%). Approximately half of the patients (49.7%) reported feeling worried after researching information on the Internet. Following the disease's diagnosis, 62.4% of patients conducted internet research. Among the patients who conducted online research, 44.3% considered the information useful, but only 26.8% considered it reliable. Additionally, 71.1% of the patients noted that the internet contained a significant amount of misinformation.

CONCLUSION: A high proportion of RA patients use the internet to access health-related information about their condition. However, most patients believe that there is a considerable amount of misinformation on the internet. Therefore, it is essential for healthcare professionals to provide reliable platforms for patients seeking health-related information online.

Keywords: Internet, rheumatoid arthritis, health information

¹Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi, Romatoloji Bilim Dalı, Mersin, Türkiye

²Medicana International İstanbul Hastanesi, Romatoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye

Makale geliş tarihi / Submitted: Şubat 2023 / February 2023

Sorumlu Yazar / Corresponding Author:

Nurdan ORUÇOĞLU

Adres: Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi, İç Hastalıkları Anabilim Dalı, Romatoloji Bilim Dalı,

Mersin, Türkiye

Tel: +90 505 454 1081

E-posta: nurdanorucoglu@yahoo.com

ORCID: 0000-0002-8613-5373

Makale kabul tarihi / Accepted: Eylül 2023 / September 2023

Yazar bilgileri:

Zühre SARI: zuhre_sari@yahoo.com, ORCID: 0000-0002-0686-0904

GİRİŞ

Son yıllarda internete erişimin yaygınlaşması ile birlikte, internet önemli bir sağlık bilgisi kaynağı haline gelmiştir.¹ Özellikle COVID-19 pandemisi süresince sağlık erişimine ulaşımın zorlaşması nedeniyle teletıp uygulamaları ve bakım sağlayıcı irtibatı oldukça önem kazanmıştır. İnternetin düşük maliyetli, hızlı ve kolay erişilebilir ve sürekli güncellenen bir araç olması, hastalar tarafından sağlıkla ilgili bilgi kaynağı olarak kullanılmasında en önemli avantajlarındandır.² İnternet, hastaların hastalıkları ile ilgili duydukları bilgi ihtiyacını karşılamak için özerkliklerini arttırmakta ve pasif bilgi alıcısından aktif bilgi erişimcisine dönüşmelerine olanak sağlamaktadır.³

İnternette sağlık bilgisi aramanın sağladığı potansiyel faydalara rağmen, değişen kalitede ve çok sayıda içerik bulunduğundan bu durum bazı endişeleri de beraberinde getirmektedir. Bilgi kaynaklarının denetlenmemiş olması, içeriği doğru olmayan bilgiye erişime veya elde edilen bilginin yanlış yorumlanmasına neden olabilir.⁴ Hastalığın olası tüm sonuç ve komplikasyonlarının bilinmesi ve tedavilerin olası etkilerinin gereğinden fazla araştırılması hastaların paniğe kapılmasına ve anksiyete düzeylerinin artmasına neden olabilir. Hastaların belirli bir olumsuz sonuç veya yan etkiye odaklanmasına ve bunun gerçekleşeceği beklentisiyle korkuya kapılmasına neden olabilir. Ayrıca hastalıkları ve tedavileriyle ilgili olarak birçok şeyi kontrol edemeyeceklerini hissedebilir ve iyileşme şanslarını göz ardı etmelerine yol açabilir. Bir diğer önemli sonuç, hasta-hekim arasındaki ilişkinin olumsuz yönde etkilenebilmesidir. Hastalıkla ilgili aşırı veya yanlış bilgi hastalarda tedavi kararsızlığına yol açabilir ve bu hekim-hasta arasındaki iş birliğini zoraştırabilir.

İnternet, kronik rahatsızlıkları olan bireylerce de sıklıkla tercih edilmekte ve hastalara hastalık, semptomlar ve tedavi seçenekleri hakkında ek bilgi sağlamaktadır.⁵ Kronik hastalıkları olan hastalar interneti "bilgi arama", "karşılıklı destek" ve "bakım sağlayıcı irtibatı" olarak üç temel amaçla kullanılmaktadırlar.^{6,7}

Bu çalışmada kronik romatizmal bir hastalık olan romatoid artrit (RA) tanıları hastaların hastalıkları ile ilişkili internet kullanım özelliklerini ve internet aracılığı ile sağlık bilgisi edinmedeki tercihlerini incelemeyi hedefleyen bir anketin sonuçlarının sunulması amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Bu tanımlayıcı çalışmaya Ağustos 2022-Ekim 2022 tarihleri arasında Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi Romatoloji ayaktan polikliniğine başvuran ve 2010 EULAR/ACR (Avrupa/Amerika Romatizma Derneği) kriterlerine göre RA tanısı almış olan 18 yaş üstü 149 hasta ön seçim şartı olmadan ardışık şekilde dahil edilmiştir.⁸ Anket çalışmasına katılmayı dört hasta kabul etmemiştir. Hastaların sağlık alanındaki internet kullanımı ve tercihleri ile ilgili olarak hazırlanan 16 iki uçlu sorudan toplam 18 soruluk anket katılımcılara yüz yüze görüşme yoluyla uygulanmıştır. Her hasta için ortalama 15 dakikalık bir süre ayrılmıştır. Hastalardan anketteki soruların evet/hayır şeklinde işaretlemeleri istenmiştir. Hastaların yaş, cinsiyet, eğitim durumu gibi demografik verileri sorgulanarak kaydedilmiştir.

Hastalık aktivitesi DAS28 (Disease Activity Score 28) ile değerlendirilmiştir. Hastalar DAS28 skoru <3,2 olanlar (düşük hastalık aktivitesi ve remisyonundaki hastalar) ve DAS28 skoru ≥3,2 olanlar (orta ve yüksek hastalık aktivitesi olanlar) olarak iki gruba ayrılmıştır.

Çalışma için Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden yerel etik kurul onayı (Onay tarihi:22/06/2022, No:2022/416) alınmıştır. Çalışmaya katılan hastalar, çalışmanın amacı ve içeriği hakkında bilgilendirilmiş ve yazılı onamları alınmıştır.

İstatistiksel analizler için Windows için SPSS (Statistical Package for the Social Sciences 23.0, Chicago, IL) programı kullanılmıştır. Anket sorularının analizi için tanımlayıcı istatistik kullanılmış ve sonuçlar sayı ve yüzde olarak verilmiştir. Verilerin normal dağılıma uyup uymadığı Kolmogorov-Smirnov testi ile değerlendirilmiştir. Demografik veriler normal dağılıma uyuyorsa ortalama ve standart sapma, uyuyorsa medyan ve çeyrekler arası genişlik (Interquartile range-IQR) olarak verilmiştir. Demografik veriler ve anket değişkenleri arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi için ise Ki-kare testi kullanılmıştır. Anket sorularını yaş ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığı verilerin normal dağılımı durumunda Student-t testi ile, normal dağılmadığı durumda ise

Mann-Whitney U testi ile değerlendirilmiştir. $P \leq 0,05$ istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

BULGULAR

Cevaplanan 160 anketten 11 tanesi eksik yanıtlanmış olduğu için çalışmadan çıkarılmış ve kalan 149 hastanın anketi final analize dahil edilmiştir. RA tanıları hastaların sosyodemografik ve hastalıkla ilişkili özellikleri Tablo-1'de verilmiştir. Çalışmaya alınan 149 hastanın 105'i (%70,5) kadın, 44'ü (%29,5) erkekti. Ortalama yaş $45,47 \pm 12,31$ (21-84) idi. Hastaların 49'u (%32,9) çalışmakta iken 100'ü (%67,1) herhangi bir işte çalışmamaktaydı.

Hastaların %24,2'si (n=36) interneti sık olarak kullanmaktaydı, %28,2'si (n=42) ara sıra, %26,2'si (n=39) lüzum halinde kullanmaktayken %21,4'ü (n=32) hiç kullanmamaktaydı. İnterneti sık kullanan ve hastalıkları ile ilgili internette sağlık bilgisi araştıran hastaların yaş ortalaması daha düşüktü (sırasıyla $39,08 \pm 10,57$ ve $47,50 \pm 12,17$, $p < 0,001$; $41,86 \pm 11,66$ ve $51,46 \pm 11,03$ $p < 0,001$). İnternette edindikleri sağlık bilgisinin doğruluğuna güvenme ve internette erişilen bilgilerden kaygı duyma durumuna göre bakıldığında ise grupların yaş ortalamaları arasında fark saptanmadı (sırasıyla $42,45 \pm 13,71$ ve $46,58 \pm 11,63$, $p = 0,070$; $44,29 \pm 11,60$ ve $46,66 \pm 12,91$, $p = 0,242$).

Hastalık süresi ile internet kullanım sıklığı, internette edinilen sağlık bilgisinin doğruluğuna güvenme ve internette erişilen bilgilerden kaygı duyma durumu açısından gruplar arasında fark saptanmadı (sırasıyla $p = 0,661$, $p = 0,155$ ve $p = 0,326$).

Hastalık aktivitesi orta ve yüksek olanlarla (DAS28 ≥ 3,2), düşük olanlar (DAS28 < 3,2) arasında hastalıkla ilgili internette bilgi arama ve internet kullanım sıklığı, internetten edinilen bilgilerden kaygı duyma durumu arasında anlamlı fark saptanmadı (sırasıyla $p = 0,152$, $p = 0,420$, $p = 0,661$). Seropozitif hastalık ve seronegatif hastalık arasında da hastalıkla ilgili internette bilgi arama ve internet kullanım sıklığı arasında anlamlı fark yoktu (sırasıyla $p = 0,241$, $p = 0,655$).

RA hastalarının internette sağlıkla ilgili bilgi arama nedenleri arasında ilk sırada hastalıkları hakkındaki bilgi düzeylerini arttırmak (olası sonuçlar, semptomlar ve tedavi seçenekleri) yer almaktaydı (n=77, %51,7). Diğer nedenler sırası ile; alternatif tedavi uygulamaları hakkında bilgi edinmek (n=39, %26,2), kullanılan ilaçların etki ve yan etkilerini araştırmak (n=24, %16,1) ve hasta platformlarına katılmak/forumları okumaktı (n=9, %6).

RA'lı çalışan hastalar ($p < 0,001$), lise ve üzerinde eğitim düzeyinde olanlar ($p < 0,001$) interneti genel anlamda daha sıklıkla kullanmaktaydı (Tablo-2).

Hastalıklarıyla ilişkili sağlık bilgisi arama sıklığı ise çalışmayanlarda ($p = 0,008$), ve lise ve üzerinde eğitim alanlarda daha fazlaydı ($p = 0,003$) (Tablo-3).

Okur-yazar veya ilköğretim düzeyinde eğitimi olanlarda internette hastalıkları ile ilgili edindikleri bilgilerden kaygı duyma oranı, daha yüksek eğitim düzeyi olanlardan (orta/lise ve üniversite) daha fazla bulundu ($p = 0,036$) (Tablo-4).

Anket soruları ve yanıt oranları Tablo-5'de gösterilmiştir. Hastaların %38,9'u hastalık tanısı/doktor başvurusu öncesinde mevcut semptomlarını internette araştırmıştı, hastalık tanısı sonrasında araştırma yapma oranı ise %62,4'tü. Hastaların %31,5'i tetkik sonuçlarını araştırmak ve öğrenmek amacıyla internette araştırma yapmaktaydı. İnternetteki bilgilerden etkilenecek en az bir kez tedaviyi bırakan hastaların oranı ise %3,3 idi. İnternette araştırma yapan hastaların %44,3'ü edindikleri bilgileri faydalı bulmakta iken eriştikleri bilgilerin doğruluğuna güvenenlerin oranı ise %26,8'di. Hastaların %71,1'i internette doğru bilginin yanı sıra çok sayıda yanlış bilginin de bulunduğu düşünmekteydi. İnternet araştırması yapan hastaların %49,7'si okudukları bilgi nedeni ile kaygıya kapıldıklarını belirtti.

Hastaların %4,7'si internette edindikleri bilgiler doğrultusunda kendi kendine tedavi uyguladıklarını belirtti. İnternetteki diyet önerilerini uygulayanların oranı %10,1 iken bitkisel tedavi önerilerini uygulayanların oranı ise %8,1'di. Alternatif tıp yöntemlerini araştıranların oranı ise %25,5'di. Hastaların %10,7'si internette bitkisel ilaç veya krem gibi alternatif ürünler aldığını belirtti.

Hastaların %81,9'u hekimlerin kendine özel internet sitelerine sahip olması gerektiğini düşünmekteyken, %75,8'i ise sosyal medya veya internet üzerinden romatoloji uzmanlarına ulaşmayı arzu ettiklerini belirtti.

Tablo 1. Romatoid artritli hastaların sosyodemografik ve hastalıkla ilişkili özellikleri

Sosyodemografik özellikler		
Yaş, yıl, Ortalama±SS	45,47±12,31	
Hastalık süresi/yıl, Medyan (IQR)	5 (3-10,5)	
DAS28 skoru, Medyan (IQR)	2,3 (1,7-3,2)	
	n	%
Cinsiyet		
	Kadın	105
	Erkek	44
		70,5
		29,5
Serolojik durum (RF/CCP)		
	Seropozitif	87
	Seronegatif	62
		58,4
		41,6
Aktif Hastalık		
	DAS28≥3,2	43
	DAS28<3,2	106
		28,9
		71,1
Eğitim Durumu		
	Okuryazar/ilkokul	59
	Ortaokul-Lise	61
	Üniversite	29
		39,6
		40,9
		19,5
Çalışma Durumu		
	Çalışan	49
	Çalışmayan	100
		32,9
		67,1
İnternet Kullanım Sıklığı		
	Sık	36
	Ara sıra	42
	Lüzum halinde	39
	Hiç kullanmıyor	32
		24,2
		28,2
		26,2
		21,4
Sağlık Bilgisi Arama Nedeni		
	Hastalıkla ilgili bilgiyi arttırmak	77
	Alternatif tedaviler	39
	İlaç etki/yan etkileri	24
	Hasta platformlarına erişim	9
		51,7
		26,2
		16,1
		6

SS: Standart sapma, IQR: interquartile range, DAS28: Disease Activity Score 28 (Hastalık aktivite skoru), RF: Romatoid faktör, CCP: Siklik sitruline peptid

SS: Standart sapma, IQR: interquartile range, DAS28: Disease Activity Score 28 (Hastalık aktivite skoru), RF: Romatoid faktör, CCP: Siklik sitruline peptid

Tablo 2. İnternet kullanım sıklığı ile demografik değişkenlerin karşılaştırılması χ^2 : Ki-Kare istatistiği

	İnterneti sık kullanmayanlar		İnterneti sık kullananlar		χ^2	P
	n	%	n	%		
Çalışma Durumu					28,74	<0,001
Çalışan	24	21,2	25	69,4		
Çalışmayan	89	78,8	11	30,6		
Toplam	113	100	36	100		
Eğitim durumu					14,23	<0,001
Lise ve altı eğitim düzeyi	69	61,1	9	25		
Lise ve üzeri eğitim düzeyi	44	38,9	27	75		
Toplam	113	100	36	100		

Tablo 3. Hastalıkla ilişkili internet araştırması yapma durumu ile demografik değişkenlerin karşılaştırılması

	Hastalıkla ilişkili araştırma yapanlar		Hastalıkla ilişkili araştırma yapmayanlar		χ^2	P
	n	%	n	%		
Çalışma durumu					7,12	0,008
Çalışan	38	40,9	11	19,6		
Çalışmayan	55	59,1	45	80,4		
Toplam	93	100	56	100		
Eğitim durumu					8,65	0,003
Lise ve altı eğitim düzeyi	40	43	38	48,7		
Lise ve üzeri eğitim düzeyi	53	57	18	32,1		
Toplam	93	100	56	100		

χ^2 : Ki-Kare istatistiği

Tablo 4. İnternet araştırması sonucunda kaygı duyanların eğitim durumuna göre karşılaştırılması

	İnternet araştırması sonucunda kaygı duyanlar		İnternet araştırması sonucunda kaygı duymayanlar		χ^2	P
	n	%	n	%		
Eğitim durumu					6,65	0,036
Okur-yazar veya ilkököl	37	50	22	29,3		
Ortaokul veya Lise	25	33,8	36	48		
Üniversite	12	16,2	17	22,7		
Toplam	74	100	75	100		

Tablo 5. Romatoid artrit tanılı hastaların internet kullanım özellikleri ve sağlık bilgisi arama tercihleri

	Evets (n,%)	Hayır (n,%)
1. Hastalık tanısından önce semptomlarımı internette araştırdım	58 (38,9)	91 (61,1)
2. Hastalık tanısından sonra hastalıkla ilgili internette araştırma yaptım	93 (62,4)	56 (37,6)
3. Tetkik sonuçlarını araştırmak için interneti kullandım	47 (31,5)	102 (68,5)
4. İnternetteki bilgilerden etkilenecek tedaviyi bıraktım	5 (3,3)	144 (96,6)
5. Hastalığımla ilgili internette bulduğum bilgileri faydalı buluyorum	66 (44,3)	83 (55,7)
6. Hastalığımla ilgili internette bulduğum bilgilerin doğruluğuna güvenirim	40 (26,8)	109 (73,2)
7. İnternette hastalığımla ilgili doğru bilgilerin dışında çok sayıda yanlış bilgi de var	106 (71,1)	43 (28,9)
8. Hastalığımla ilgili internette okuduğum bilgiler beni kaygılandırdı	74 (49,7)	75 (50,3)
9. Hiç internetteki bilgiler doğrultusunda kendi kendinize tedavi uyguladınız mı?	7 (4,7)	142 (95,3)
10. Hastalığımla ilgili internetteki diyet önerilerini uyguluyorum	15 (10,1)	134 (89,9)
11. Hastalığımla ilgili internette bulduğum bitkisel tedavileri uyguluyorum	12 (8,1)	137 (91,9)
12. Hastalığımla ilgili internette bitkisel ilaç veya krem aldım	16 (10,7)	133 (89,3)
13. İnternette hastalığımla ilgili hacamat, masaj, sünlük gibi alternatif tıp yöntemlerini araştırdım	38 (25,5)	111 (74,5)
14. Hastaların oluşturduğu internet sitelerini takip ediyorum	25 (16,8)	124 (83,2)
15. Her doktorum kendine özel internet sitesi olması gerekir	122 (81,9)	27 (18,1)
16. Sosyal medya veya internet üzerinden romatoloji uzmanlarına ulaşmak isterim	113 (75,8)	36 (24,2)

TARTIŞMA

İnternet, kronik hastalıkları olan kişilerce sağlık ve tıpla ilgili önemli bir bilgi kaynağı olarak giderek daha fazla oranda kullanılmaktadır. Bu çalışmanın amacı, kronik romatizmal bir hastalık olan RA'da hastaların internet kullanım özelliklerini ve sağlık bilgisi arama tercihlerini belirlemektir.

Sağlıkla ilgili bilgiler internette en sık aranan konulardan biridir.¹Hastaların internette aradığı sağlık ile ilgili bilgiler; medikasyon ve diğer tedavi seçenekleri, semptomlar, tanı, hekimler ve destek gruplarını içermektedir.⁹ İnterneti sağlık bilgisi için kullanan hastaların yarısı diyet, beslenme ve egzersiz gibi yaşam tarzı önerileri için arama yaparken diğer aramalar spesifik semptom, ilaç ve alternatif tedaviler üzerine olmaktadır. Bazı hastalar ise ikinci bir görüş almak için interneti tercih etmektedirler.¹⁰ Bizim çalışmamızda RA tanılı hastaların internette

sağlıkla ilgili bilgi arama nedenleri arasında ilk sırada hastalıkları hakkındaki bilgi düzeylerini arttırmak yer almaktaydı.

Sağlıkla ilgili bilgi aramak için genellikle arama motorları kullanılmakta ve bu yolla erişilen sağlık bilgilerinin doğruluğu ve güvenilirliği büyük ölçüde değişkenlik gösterebilmektedir. Bunun yanı sıra mevcut sağlık portalları aracılığıyla erişilebilen bilgiler de genellikle belirsiz, eksik ve yanıltıcı olabilmektedir.¹¹ Romatoid artrit hakkında internet bilgilerinin değerlendirildiği bir çalışmada, iyi bilinen beş arama motoru üzerinden toplam 55 internet sitesinin içerik kalitesi değerlendirilmiş ve bunların yalnızca %20'sinde bilimsel literatüre net referans verildiği saptanmıştır. Sitelerin kalitesinin değerlendirilmesi için 0-30 puan skorlama sistemi kullanılmış ve incelenen sitelerin yaklaşık yarısının 10 puanından daha az puana sahip içerikte olduğu bildirilmiştir. Sitelerin %64'ünün finansal bir çıkarı olduğu yargısına varılmış ve bu sitelerin bilgilendirici sitelere kıyasla önemli ölçüde daha düşük toplam kalite puanları aldığı gözlenmiştir. Bu çalışmanın sonucunda yazarlar internetin RA hastaları için zayıf bir bilgi kaynağı olduğunu vurgulamışlardır.¹² Bu durum özellikle sağlık bilgi kaynağı sunan internet sitelerinin denetlenmesinin ve içerik kontrolünün yapılmasının önemini vurgulamaktadır. İnternette sağlık bilgisi aramaya ihtiyaç duyan hastalar için sağlık profesyonellerince içeriği denetlenmiş sitelerin oluşturulması bu açıdan önemlidir.

YouTube günümüzde önemli bir sağlık bilgi kaynağı olarak kullanılmaktadır. Sing ve ark.¹³ tarafından yapılan bir çalışmada YouTube'da RA ile ilişkili 102 videonun içeriğinin kalitesi değerlendirilmiş, %55'i faydalı, %30,4'ü ise yanıltıcı olarak nitelendirilmiştir. Üniversite kanalları ve profesyonel organizasyonlar yararlı video içerikleri sağlarken, bunların tüm videoların yalnızca %12,7'sini oluşturduğu belirlenmiştir. Medikal reklam ve kâr amacı taşıyan kuruluşların videolarının %73,9'u ise yanıltıcı bulunmuştur. Bu açıdan özellikle reklam amaçlı ve alternatif sağlık ürünleri pazarlayan sitelerin iyi denetlenmesi önemlidir. Çalışmamızda da hastaların sağlık otoritelerinden alınmış onaylı bulunmayan bitkisel içerikli ilaç veya krem almak için internete başvurdukları belirlenmiştir.

Amerika'da yapılan ulusal bir anketin sonuçlarına göre, hastaların büyük çoğunluğu internetin ilgilendikleri alandaki hastalık semptomları veya tedaviler hakkındaki anlayışlarını geliştirdiğini düşünmektedirler.⁵ Bizim çalışmamızda ise hastaların çoğunluğu hastalıklarıyla ilgili internette buldukları bilgilerin faydalı olduğunu düşünmemekteydi. İnternete sağlık için kullananların yaklaşık üçte biri internetin sağlık veya sağlık hizmetleri ile ilgili bir kararını etkilediğini belirtmiştir. Yine bu çalışmada hastaların yaklaşık %5'inin interneti reçete almak veya farmasötik ürünler satın almak için kullandığı belirlenmiştir.⁶ Bizim çalışmamızda alternatif ürün satın alanlar ise daha yüksek oranda olup, hastaların %10,7'sini oluşturmaktaydı.

Doğru ve etkin kullanıldığında internet üzerinden sağlık bilgisine erişim hastalara karar verme sürecine katılım için daha iyi beceriler sağlayabilir. Bu sayede daha fazla hasta merkezli bir iletişim kurularak hastanın da tedavi kararlarına aktif katılımı ile hekim-hasta ilişkisinde iş birliği artırılabilir. Günümüzde birçok tedavi kılavuzunda da RA hastalarında tedavi kararlarının hastalarla beraber alınması önerilmektedir. Öte yandan, yanıltıcı veya gerçek dışı bilgiler hatalı bir kontrol duygusuna yol açabilir. Hastalığın kronik doğası ve kür sağlayıcı tedavilerin bulunmaması nedeniyle, romatizmal rahatsızlıkları olan hastalar, alternatif tedaviyi en sık arayanlar arasındadır. Bu durum da sağlık profesyonelleri tarafından sağlananlardan farklı bilgilerin edinilmesine ve hasta-hekim ilişkisinin zedelenmesine neden olabilir.¹⁴

2008 yılında yapılan bir çalışmada kadınların internette sağlık bilgisini erkeklere göre daha fazla oranda aradıkları bildirilmiştir. Yine aynı çalışmada interneti sağlık bilgisi için kullananların, interneti diğer amaçlarla kullananlardan daha yüksek eğitim düzeyine ve daha yüksek bir hane gelirin sahip olma eğiliminde oldukları gözlenmiştir.¹⁰ Bizim çalışmamızda da benzer şekilde daha yüksek eğitim düzeyine sahip hastalar hastalıkları ile ilişkili sağlık bilgisini daha çok aramaktaydı. Bununla birlikte çalışmamızda, hastaların eğitim düzeyi azaldıkça internet üzerinden hastalıkları ile ilişkili edindikleri bilgilerden daha çok kaygılandıkları gözlenmiştir. Bu durum, internette erişilen bilgiyi anlama ve analiz etme seviyesi azaldıkça, kontrolsüz edinilen sağlık bilgisinin kronik hastalığa sahip bireylerde hastalıkları ile ilişkili kaygı seviyelerini arttırabileceğini göstermektedir. Yüksek eğitim düzeyine sahip bireyler sağlık hakkında daha fazla ve daha doğru bilgiye ulaşma olanağına sahiptirler ve sağlıkla ilgili karmaşık konuları daha iyi anlayabilirler. Bu sonuç her eğitim düzeyindeki hastanın anlama düzeyine uygun sağlık

bilgisi sunulmasının önemini vurgulamaktadır.

Yüksek hastalık aktivitesinin varlığı hastalarda daha yüksek endişe düzeyine neden olabilmekte ve hastaları daha fazla sağlık bilgisi aramaya yönlendirebilmektedir. Ancak bizim çalışmamızda hastalığın aktif durumda olup olmaması ile hastalıkla ilgili internetten edinilen bilgilerden kaygı duyma ve hastalıkla ilgili araştırma yapma oranları arasında fark gözlenmedi. Ek olarak internetten edinilen bilgilerden kaygı duyan ve duymayanların ortalama hastalık süresi arasında da fark bulunmadı. Bu durum, hastaların RA'nın kronik bir hastalık olduğunu ve semptomların dalgalı seyrini kabullenmelerine bağlı olabilir.

Literatür taramalarımızda Türkiye'de RA hastalarında medikal bilgi almak amacıyla internet kullanım sıklığını değerlendiren yalnızca bir çalışmaya rastlanmıştır. Atçı ve Tolu'nun 2020 yılında yaptıkları bu çalışmada RA, ankilozan spondilit (AS) ve fibromiyalji (FM) hastalarından oluşan 173 hastanın %58,9'unun hastalıkları ile ilişkili internet araştırması yaptıkları bildirilmiş olup bizim çalışmamızda da benzer oranda (%62,4) bulunmuştur.¹⁵ Ancak hastalıklar ayrı ayrı değerlendirildiğinde internette araştırma yapma oranlarının RA tanılı hastalarda %46,6, AS tanılı hastalarda %66 ve FM tanılı hastalarda ise %69,6 olduğu belirtilmiştir. Yazarlar FM'de bu oranın en yüksek olmadığını, hastalığın obsesif kişilik yapısı ile daha fazla ilişkili olmasına atfetmişlerdir. RA hastalarını bazında bakıldığında bizim çalışmamızda internette hastalıkları ile ilişkili araştırma yapma oranı daha yüksek bulunmuştur. Bu açıdan hastaların sağlık bilgisi kaynağı olarak interneti giderek artan sıklıkta kullandıkları göz önüne alındığında çalışmamızın önemli bir konuya değinmekte olduğunu düşünmekteyiz.

Bu çalışmanın kısıtlılıkları, örneklem büyüklüğünün az olması ve tek merkezli çalışma olduğundan sınırlı bir coğrafi bölgenin sosyodemografik özelliklerinden etkilenebilmesidir.

SONUÇ

İnternetin sağlıkla ilişkili konularda kullanım amaçlarının, sağlık hizmetleri ve hastalar üzerindeki etkilerinin ve olası olumsuz sonuçlarının anlaşılması önemlidir. Bu alanda yapılacak daha geniş kapsamlı çalışmalar özellikle sağlık hizmetlerine erişimin kısıtlı olduğu yerlerde internet sağlık hizmetinin geliştirilmesinde temel adımlardan biri olabilir. Hastaların yanlış bilgiye erişimden korunması ve kaygılarının azaltılması açısından, güvenilir platformlarda internet tabanlı hasta eğitimi sağlanması ve hastaların ihtiyaçları doğrultusunda çözüm üretimi önemli bir hedeftir.

Etik Kurul Onay Bilgisi:

Onaylayan Kurul: Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu

Onay Tarihi: 22/06/2022

Karar No: 2022/416

Araştırmacı Katkı Beyanı: Fikir ve tasarım: N.O., Z.S.; Veri toplama ve işleme: N.O.; Analiz ve verilerin yorumlanması: N.O., Z.S.; Makalenin önemli bölümlerinin yazılması: N.O., Z.S.

Destek ve Teşekkür Beyanı: Makalemize finansal destek sağlayan yoktur.

Çıkar Çatışması Beyanı: Makale yazarlarının çıkar çatışması beyanı yoktur.

KAYNAKLAR

- 1.McMullan M. Patients using the Internet to obtain health information: how this affects the patient-health professional relationship. Patient Educ Couns. 2006;63(1-2):24-8. doi: 10.1016/j.pec.2005.10.006.
- 2.Wagner TH, Baker LC, Bundorf MK, Singer S. Use of the Internet for health information by the chronically ill. Prev Chronic Dis. 2004;1(4):A13.
- 3.Caiata-Zufferey M, Schulz PJ. Physicians' communicative strategies in interacting with Internet-informed patients: results from a qualitative study. Health Commun. 2012;27(8):738-49. doi:

10.1080/10410236.2011.636478.

4.Diviani N, van den Putte B, Meppelink CS, van Weert JC. Exploring the role of health literacy in the evaluation of online health information: Insights from a mixed-methods study. *Patient Educ Couns*. 2016;99(6):1017-25. doi: 10.1016/j.pec.2016.01.007.

5.Baker L, Wagner TH, Singer S, Bundorf MK. Use of the Internet and e-mail for health care information: results from a national survey. *JAMA*. 2003;289(18):2400-06. doi: 10.1001/jama.289.18.2400.

6.van Lankveld WG, Derks AM, van den Hoogen FH. Disease related use of the internet in chronically ill adults: current and expected use. *Ann Rheum Dis*. 2006;65(1):121-3. doi: 10.1136/ard.2004.035006.

7.van Uden-Kraan CF, Drossaert CH, Taal E, Smit WM, Moens HJ, Siesling S, et al. Health-related Internet use by patients with somatic diseases: frequency of use and characteristics of users. *Inform Health Soc Care*. 2009;34(1):18-29. doi: 10.1080/17538150902773272.

8.Aletaha D, Neogi T, Silman AJ, Funovits J, Felson DT, Bingham CO 3rd, et al. 2010 Rheumatoid arthritis classification criteria: an American College of Rheumatology/European League Against Rheumatism collaborative initiative. *Arthritis Rheum*. 2010;62(9):2569-81. doi: 10.1002/art.27584.

9.Knitza J, Simon D, Lambrecht A, Raab C, Tascilar K, Hagen M, et al. Mobile Health Usage, Preferences, Barriers, and eHealth Literacy in Rheumatology: Patient Survey Study.*JMIR Mhealth Uhealth*. 2020;8(8):e19661. doi: 10.2196/19661.

10.Underhill C, Mckeown L. Getting a second opinion: health information and the Internet. *Health Rep*. 2008;19(1):65-9.

11.Glenton C, Paulsen EJ, Oxman AD. Portals to Wonderland: health portals lead to confusing information about the effects of health care. *BMC Med Inform Decis Mak*. 2005;5:7. doi: 10.1186/1472-6947-5-7.

12.Singh AG, Singh S, Singh PP. YouTube for Information on Rheumatoid Arthritis — A Wakeup Call? *J Rheumatol*. 2012;39:899-903. doi:10.3899/jrheum.111114.

13.Culver M, Chadwick A. Internet information on rheumatoid arthritis: an evaluation. *Musculoskeletal Care*. 2005;3(1):33-43. doi: 10.1002/msc.24.

14.Suarez-Almazor ME, Kendall CJ, Dorgan M. Surfing the Net-information on the World Wide Web for persons with arthritis: patient empowerment or patient deceit? *J Rheumatol*. 2001;28(1):185-91.

15.Atçı AG, Tolu S. What is the frequency of internet searches by patients with rheumatic diseases? To what degree are the websites they get information from reliable and what is the effect of these websites on their treatment? *Istanbul Med J* 2020; 21(4): 275-80. doi: 10.4274/imj.galenos.2020.38243.